čovaní večierne nasleduje téma pádu do hriechu a prosby hriešnika k Bohu, vyznávajúceho sa zo svojich neprávostí („Ja volám k Tebe, Hospodine, vypočuj ma...") a napokon príchod Zmieriteľa (v piesni „Svetlo tiché...").

V modlitbe spravodlivého Simeona Bohoprijemcu „Teraz prepustíš, Pane, svojho služobníka .." (Luk. 2, 29—32) je obsiahnutá idea eschatologického zmierenia a spásy všetkých národov Christom. Počas litije je zas hriešnikom pripomínané ich neustále nepriateľstvo s Bohom, pre ktoré sa zmierenie v plnej miere uskutočniť nemôže.

Aj na malom povečerí cirkev taktiež volá kresťanov ku zmiereniu s Bohom, a to čítaním kajúcnych žalmov (50., 69., 142.), denného slávoslovia, Symbolu viery, modlitieb, vyjadrujúcich nádej na Pánovo milosrdenstvo, ktorý spravodlivých miluje a nad hriešnikmi sa zmiluje na neustále prihovory Matky Božej a všetkých svätých.

Na polnočnej bohoslužbe sa zas číta kajúci 50. žalm, Symbol viery, tropary, nabádajúce k príprave na posledný súd a k eschatologickému zmiereniu s Bohom. Osobitné nádeje sa vkladajú na „Vernú Orodovníčku a Matku Pána Najvyššieho": „Teba, stenu pevnú, spásy utvrdenie, Panna Bohorodička, prosíme: ...za pokoj sveta pros, lebo Ty si, Bohorodička, nádej naša".

Idea o zmierení je výstižne vyjadrená aj na utierni (ranná bohoslužba), predovšetkým v šiestich žalmoch (tzv. šestopsalmii), ktoré sa začínajú anjelským chválospevom, po prvýkrát znejúcim pri narodení Vykupiteľa: „Sláva na výsostiach Bohu a na zemi pokoj v ľuďoch dobrá vôľa..." (Luk. 2, 14). Celým obsahom týchto žalmov je výzva k pokániu a očisteniu hriechov; veriaci sú nabádaní neotáľať s navrátením k Bohu a zmierením s Ním. Počas čítania druhej polovice uvedených žalmov kňaz vychádza z oltárnej časti pred ikonostas, presnejšie pred tzv. cárske dvere, kde potichu číta ranné modlitby. Toto jeho pokorné státie v pološere pred zatvorenými cárskymi dverami pripomína Adamov plač pred dverami raja, keď túžil po obnovení účastenstva s Bohom, o ktoré prišiel.

(Pokračovanie) Prot. P. Kormaník

Budúce číslo vyjde 10. januára 1982

Vydáva: Pravoslávna cirkev v Československu, Prešov, v CN Bratislava. Redakcia: 080 01 Prešov, Slovenskej republiky rád č. 1, tel.: 313 79. Vedie redakčná rada. Vedúci a zodpovedný redaktor prot. dr. Š. Pružinský. Technický red. Helena Ferencová. Vychádza 12-krát do roka. Tlačia Duklianske tlačiarne, národný podnik, Prešov. Ročne predplatné 12 Kčs, jednotlivé čísla 1 Kčs. Rozširuje PNS. Objednávku prijíma každý poštový úrad a doručovateľ. Zahraničnú objednávku treba adresovať: PNS — Ústr. expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. č. 18.

Číslo indexu 40 442.

ODKAZ SV. CYRILA A METODA

ROČ. XXVII. — MESAČNÍK PRAVOSLÁVNEJ CIRKVÍ — č. 12/1981

Zo života našich farností

CHRÁMOVÝ SVIATOK VO VERNÁRI

Pri príležitosti chrámového sviatku Narodenia Presvätej Bohorodičky konali sa dňa 6. septembra t. r. tradičné oslavy chrámového sviatku na pravoslávnej farnosti Vernár. Slávnostné bohoslužby odslúžil d. o. prot. Ján Bieloruský, správca farnosti Švermovo, d. o. Juraj Halanda, správca farnosti Ľubica a miestny duchovný, d. o. prot. Peter Bajaj. Príležitostnú kázeň predniesol d. o. Juraj Halanda. Chrám bol zaplnený do posledného miesta. Po sv. liturgii sme odslúžili večereň, počas ktorej bolo myrovanie. Po večierni sa konal sprievod okolo chrámu s čítaním sv. evanjelií. Napokon sa správca farnosti Vernár srdečne poďakoval duchovným za ich účasť na duchovnej slávnosti. Poďakoval aj veriacim, že v tak veľkom množstve prišli do chrámu v tento sviatočný deň.

J. H.

NA NAŠU PRAVOSLÁVNU CIRKEVNÚ TLAČ DAROVALI:

Pravoslávny farský úrad Ľubica, 100.—, Fedor Rusinko, Vranov, 50.—, Ján Vaško, B. Kuzmice, 100.—, rodina Timková, Michaľany, okr. Trebišov, 100.—, Alžbeta Hrindová, Michaľany, 100.—, veriaci z Michalian, okr. Trebišov, Kčs 150.—, Bohuznáma z Michalian, Kčs 50.—, pravoslávni veriaci Kráľovce, okr. Košice, 200.—, Anna Štofčová, Chrastné, okr. Košice, 40.—, pravoslávni veriaci z Breziny, 360 Kčs. Všetkým darcom úprimne ďakujeme. Mená ďalších uverejníme v budúcom čísle nášho časopisu.

Vianočné posolstvo

POSVÄTNEJ SYNODY PRAVOSLÁVNEJ CIRKVI V ČESKOSLOVENSKU

Najdôstojnejšiemu duchovenstvu a pravoslávnym veriacim posielame prejav našej lásky a arcipastierske požehnanie. Christos raždajetsja — slavite Jeho! Christos prichádza z nebies, vítajte Ho! Christos už je na zemi, zhromaždite sa všetci k Nemu, lebo s nami spieva Pánovi celá zem (Žalm 95, 1) pieseň novú, podivuhodnú a oduševnelú: „Sláva na výsostiach Bohu a na zemi pokoj, ľuďom dobrá vôľa"! Christos pre nás prijal ľudské telo, všetci radostne oslavujme! Ľudia, ktorí boli v temnote hriechu, uvideli z Betlehema veľké svetlo. Prichádza Božie Dieťa, rodí sa od Matky bez telesného otca, ale podľa dobrej vôle nebeského Otca a osvietením svätého Ducha z čistej, nepoškvrnenej Panny, vybranej z celého pokolenia ľudského za Matku prichádzajúceho Christa pre večné spasenie. Beztelesný, predvečný Syn Otca nebeského sa vteľuje, Neviditeľný sa stáva viditeľným a prístupným pre všetkých ľudí.

On nás žehná a volá: „Poďte ku mne všetci!" U Neho obdržíme dary jeho milosrdenstva, štedro udeľované, bohato a zadarmo. Nebeský Otec od nás žiada len jedno, a to lásku a oddanosť pokornému Isusovi, zabalenému do skromnej plienky. Tieto bohaté dary nás podľa pravoslávnej cirkvi pozývajú slovami sv. Predchodcu Pánovho Jána: „Pripravujte cestu Pánovi". My všetci, oblečení teraz sviatočne dobrým životom, očistení v kúpeli krstu a posvätení prijímaním Tela a Krvi Baránka Božieho, ktorý prijal na seba hriechy celého sveta, zhromaždili sme sa do sv. chrámu, do druhého Betlehema. Každý z nás, podľa svojich možných síl prejavil dary Christu Spasiteľovi. Avšak nech nás nezarmucuje úbohosť našich darov, keď ich porovnáme s nevysloviteľnými darmi, ktorými Christos obohatil nás a celé pokolenie ľudské. Ak on prijíma i ľudský úmysel, tým skôr prijme skutky našej zbožnosti, pokory, lásky, viery a úplnej dokonalosti.

Predvečný Boh zjednotil svoju božskú prirodzenosť s prirodzenosťou ľudskou „nesplývateľne a nerozdeliteľne", spojil tak navždy dve podstaty jednotou svojej osobnosti. V Ňom sa spojila ľudskosť ako mystická jednota. Do Christa sú zapojené všetky pokolenia minulé, súčasné i budúce. Christos ako pravý človek je bez akejkoľvek hriešnej poškvrny. Je obrazom všetkých obrazov a v Jeho obraze každý člen pravoslávnej cirkvi nachádza sám seba. Christos je zázrak dejín pokolenia ľudského, vzor dokonalosti. Je ozdobou a ideálom každého dobrého kresťana. K Chris-

tovi ide každý vlastnou cestou podľa toho, koľko nazhromaždil lásky a synovskej oddanosti k najsladšiemu Isusovi. Každý z nás má tajomstvo svojej duše a srdca, svoj osobný duchovný život s Christom. Je to slovami neopísateľné tajomstvo, zjavné iba Bohu. Svedčí o tom duchovná skúsenosť každého a spolu všetkých, ktorí milujú Christa, všetkých pravoslávnych dietok našej cirkvi.

Priblížili sme sa svojou vierou a láskou k betlehemským jasliam a vidíme duchovným zrakom Bohočloveka Christa, ktorý priniesol mier a dobrú Božiu vôľu všetkým ľuďom. Avšak toto spoločné jasanie nás všetkých, ktorí sme sa zhromaždili v svätom chráme so zapálenou sviečkou našej viery, slávnostne vítajúc Christa, je rušené skutočnosťou, že vojnoví podpaľači vyhotovujú ničiace neutrónové zbrane na zabíjanie ľudí. Pripodobňujú sa tak krvilačnému Herodesovi, ktorý prelial krv mnohých nevinných dietok v Betleheme. V čom spočívala vina týchto detí? V čom je naša vina pred „novými Herodesmi", ktorí sa vyhrážajú ničiacimi jadrovými zbraňami? Modlíme sa pri jasliach Nemluvniatka Christa, aby bola zrušená ich sila znamením kríža Toho, ktorý prichádza teraz na zem a prináša na ňu život a mier.

Radíme v mene Christovom, aby si všetci pripomenuli najvyššie prikázanie Lásky, „z čistého srdca, z dobrého svedomia a z úprimnej viery. Od toho sa niektorí odchýlili", pripomína sv. apoštol Pavel (1 Tm 1, 5—6), a obracia sa najmä na tých, ktorí majú krutý úmysel vyhubiť ľudstvo neutrónovou zbraňou. Pripomeňte si, ktorí brúsite ostrie meča, že máte tú istú prirodzenosť ako druhí ľudia, spomeňte na slová Christa Spasiteľa: „Všetci, ktorí berú meč, mečom zahynú" (Mt 26, 52). Preto sa i my pripájame k vlne protestu proti zamýšľanému zločinu. Odsudzujeme i tých, ktorí súhlasia s iniciatívou výroby neutrónovej zbrane, ktorá je namierená proti najcennejšiemu Božiemu daru, ľudskému životu. Vychádzame zo zásad evanjelia: „Nech je vaša reč: áno, áno; nie, nie; čo je viac nad to, je zo zlého" (Mt 5, 37). Výzvou Christovou je, aby sa všetky životné problémy riešili cestou rokovania za okrúhlym stolom.

Ak by sa uskutočnil dialóg vedený ozajstnou úctou k ľuďom, zostúpi požehnanie Christovo na všetky národy, nech sú ktorékoľvek. Všetky národy sa budú tešiť z pokoja, z neho plynúceho šťastia a radosti, za prítomnosi lásky k životu a k dobru každého človeka. Taká je výzva vianočného posolstva našej cirkvi a každého jej člena k ľuďom, ktorí si želajú žiť šťastne, získať si spásu a prebývať v dobrote Božej.

Najdôstojnejší otcovia, bratia a sestry, oddané dietky sv. pravoslávnej cirkvi, s úprimnou láskou Vás ešte raz srdečne pozdravujeme pri príležitosti radostného sviatku pokoja, Narodenia Isusa Christa a vyprosujeme pre vás požehnanie Božieho Dieťaťa — Christa. Pripájame i novoročné blahoželanie a v pokornej modlitbe k Christovi sa modlíme za vaše pevné zdravie, mier v rodinách a stálu radosť v Bohu. Nech je požehnaná a úspešná vaša každodenná práca pre blaho vlastné a pre dobro spoločnej našej prekrásnej vlasti.

Z celej duše milujúci vás arcipastieri a vaši bratia v Christu:

† Dorotej,
metropolita pražský a celého Československa

† Nikolaj,
biskup prešovský,
námestník metropolitu

† Nikanor,
biskup michalovský

Vianoce 1981

Svätý Mikuláš — príkladný dušpastier

Svätý otec Mikuláš sa narodil v druhej polovici tretieho storočia v meste Patar, kraj Lýcia v Malej Ázii. Jeho rodičia boli Teofán a Nonna, pochádzali z popredného rodu, boli zbožní kresťania, milosrdní k chudobným a v tomto duchu vychovávali aj svojho syna. Dlho nemali deti, ale nestrácali nádej a v neustálej modlitbe prosili Najvyššieho, aby im dal syna a sľúbili, že ho dajú na službu Bohu. Ich modlitba bola nakoniec vypočutá: Pán im dal syna, ktorý pri svätom krste dostal meno Mikuláš (Nikolaj, čo znamená — víťazný národ).

Od prvých dní svätý Mikuláš žil zbožným životom a tomuto spôsobu života zostal verný až do smrti. Nezvyčajné správanie sa dieťaťa upozornilo rodičov, že sa stane služobníkom Božím, preto všetku svoju pozornosť zamerali na jeho výchovu, vzdelanie, najmä však na poznanie kresťanského učenia a život podľa evanjelia. Nábožný život sv. Mikuláša sa stal známym obyvateľom celého mestečka Patar, kde bol biskupom jeho strýko Mikuláš. Tento ho vysvätil na diakona a duchovného. Biskup, naplnený Duchom svätým, predpovedal národu budúcnosť mladého Mikuláša slovami: „Počúvajte, bratia! Vidím nové slnko vychádzajúce nad končinami sveta, ktoré bude útechou pre všetkých žalostiacich. Požehnaný je ľud, ktorý ho bude mať za pastiera..., a všetkým, ktorí sa ocitnú v biede, bude dobrým pomocníkom." Strýko biskup Mikuláš odišiel do Palestíny a spravovanie eparchie zveril mladému Mikulášovi. S veľkou vážnosťou, zodpovednosťou a láskou pristupoval k plneniu svojich povinností a spravovaniu biskupského úradu. Pomáhal biednym a najmä tým, ktorí chceli zmierniť svoju chudobu a nedostatok hriešnym životom.

Po pobyte v Palestíne sv. Mikuláš sa usadil neďaleko Jeruzalema v osade Bejt-Zala, bibl. Efrafa, čo sa mohlo stať na popud jeho strýka. Všetci obyvatelia požehnanej dediny boli pravoslávni, nachádzajú sa tu dva pravoslávne chrámy, z ktorých jeden nesie meno sv. Mikuláša. Je postavený na tom mieste, kde sa kedysi zdržiaval tento svätý muž a kresťania ho s láskou navštevujú.

Svätý Mikuláš zahorel veľkou láskou k božskému Spasiteľovi a preto si zaumienil, že zostane v Palestíne, odlúčený od sveta v monastierskej kelii na celý život. Ale nastal čas, kedy veľký služobník Boží musel opustiť toto miesto a stať sa predstaveným cirkvi v Myrách Cýlijských, aby posväcoval ľud svetlom evanjelia a svojím príkladom. Jedného dňa, keď bol na modlitbe, počul tieto slová: „Mikuláš! Táto kelia nie je tou vinicou, na ktorej by tvoja práca priniesla ovocie. Odíď odtiaľto a choď medzi ľudí, aby sa v tebe preslávilo moje meno". Svätý Mikuláš poslúchol tento hlas a neodišiel do svojho mestečka Patar, ale do hlavného mesta Cýlicijskej metropoly — Myr Cýlijských, aby pokračoval v práci a vyhol sa svetskej sláve. Po smrti tamojšieho metropolitu Jána zišli sa všetci biskupi, aby zvolili jeho nástupcu. Keďže bolo viac kandidátov, biskupi sa radili, koho majú zvoliť. Jednému z nich zjavuje sa vo sne muž, ktorý mu hovorí, že má zostať v chráme a čakať na toho, kto prvý príde do chrámu. Nadránom počul, že niekto prichádza i opýtal sa ho, ako sa volá. Svätý Mikuláš skromne a ticho odpovedal, že sa volá Mikuláš a že je služobníkom tejto svätyne. Bolo jeho zvykom prichádzať do chrámu ako prvý. Staručký biskup navrhol mladého Mikuláša na biskupa v Myrách a jeho návrh bol prijatý. Tak sa svätý Nikolaj ujal svojej arcipastierskej práce. A bolo mu povedané: „Teraz tvoja práca i tvoja hodnosť žiadajú od teba, aby si nežil pre seba, ale pre druhých"! Tento odkaz svätý Nikolaj plnil celý život.

Avšak v tom čase nastali nepokoje v cirkvi. Za vlády cisára Diokleciána (285—304) bolo veľké prenasledovanie cirkvi. Začali ničiť chrámy a páliť bohoslužobné knihy, biskupi a duchovní boli väznení. Neskôr bol väznený aj biskup Mikuláš. Za vlády Galeria prenasledovanie kresťanov prestávalo a tak aj sv. Mikuláš bol oslobodený a mohol sa vrátiť k svojej dušpastierskej práci. Avšak o nejaký čas prišlo nové utrpenie pre cirkev Christovu. Objavilo sa nové heretické učenie, pôvodcom ktorého bol alexandrijský kňaz Árius. Ten popieral Božstvo Isusa Christa ako Syna Božieho a tým aj svätú Trojicu. Aby nastal v cirkvi pokoj, cisár Konštantín zvolal do Nicey I. všeobecný snem roku 325, kde sa zišlo okolo 318 biskupov, aby objasnili učenie cirkvi o Christu a zavrhli bezbožné učenie Áriovo. Horlivo na tomto sneme vystúpil aj svätý Nikolaj. Po skončení snemu svätý Nikolaj opäť s láskou a obetavo pokračoval vo svojej dušpastierskej a dobročinnej práci pre dobro svojich veriacich i ľudí vôbec. Utvrdzoval kresťanov vo viere, obracal k cirkvi tých, čo sa dali zviesť učením Ária a pomáhal tým, čo trpeli: materiálne i duchovne. Mnohých zachránil od istej smrti, dokázal tiež prehovoriť cisára, aby prepustil nevinných väzňov. Podľa svedectva svätého Andreja Krétskeho sv. Mikuláš pomáhal všestranne ľudu, ktorý trpel mnohé príkoria, dával im aj materiálnu pomoc, snažiac sa utajiť svoju osobu pred očami ľudí, aby za jeho pomoc neďakovali. „Svojimi skutkami a zbožným životom svätý Mikuláš zažiaril v Myrách ako ranná hviezda spomedzi oblakov, ako čistý mesiac v splne. Pre cirkev Christovu bol žiariacim slnkom, ozdoboval ju ako ľaliu

pri prameni a bol pre ňu voňavým olejom"!

Pán dal svätému Mikulášovi dožiť sa dlhých rokov života. Po krátkej nemoci odovzdal svoju dušu Stvoriteľovi s pocitom, že konal dielo Božie a skutky milosrdenstva na zemi. Zomrel 6. decembra 342 (19. dec. 342) a bol pochovaný v Myrách Cýlijských.

Keď mesto Myry bolo zničené Saracénmi, jeho hrob bol chránený jeho veriacimi a mníchmi. V r. 1087 boli jeho pozostatky prevezené do južného Talianska — do mesta Bari. Spočiatku sa nachádzali v chráme sv. Eustatia, neskôr 1. októbra 1089 boli prevezené do nového chrámu, ktorý bol postavený na jeho počesť. Vrchná časť chrámu bola postavená r. 1197.

Liturgickú úctu — službu na jeho počesť v deň prenesenia jeho ostatkov do mesta Bari zostavil mních pečerského monastiera Georgij a ruský metropolita Jefrem. Pravoslávna cirkev spomína pamiatku svätiteľa Mikuláša 6/19. decembra, potom 9/22. mája a tiež každý štvrtok v týždni, kedy nám ho dáva za vzor vo viere, skromnosti a zdržanlivosti. Na jeho počesť náš ľud zložil veľmi krásnu pieseň:

„Ój, kto, kto, Nikolaja, ľjubit...".

Vzdajme aj my všetci úctu tomuto veľkému svätcovi, dobrodincovi a ochrancovi zdravej viery tým, že ho budeme nasledovať, ako svetlý vzor dobrého človeka, dušpastiera a dobrodinca, lebo v živote každý deň je komu a čím pomôcť.

M. Petrovka, duchovný

Betlehem — miesto narodenia Isusa Christa

„A ty, Betleheme, zem Júdova,... z teba mi vyjde panovník, ktorý bude pásť ľud, Izraela" (Mat. 2, 6). Betlehem rozprestierajúci sa na dvoch pahorkoch, je vzdialený okolo 8 km južne od Jeruzalema. Pre svoje mierne podnebie je nazývaný v sýrsko-chaldejskom jazyku Bet-Lahm — Dom chleba. Sv. evanjelista Lukáš používa názov Mesto Dávidovo (2, 4).

Nad súčasnými jedno až dvojposchodovými budovami mesta Betlehema týči sa zvonica a vežičky katedrály (baziliky) Narodenie Isusa Christa. Nie tak to bolo v biblickej dobe. Sama jaskyňa v čase narodenia Christovho sa nachádzala južne od vtedajšieho mesta. Táto jaskyňa a jej podobné slúžili pre pastierov a ich stádo ako úkryt pred zlým počasím. Jaskyňa sa nachádzala akoby na zrezanom skalistom pahorku a hneď od vchodu sa tiahla dole. Jej úzky vchod zakrýval výbežok zo skaly, ktorý ju chránil pred zatopením v čase dažďov.

Toto sväté miesto narodenia Isusa Christa po Jeho nanebevstúpení sa stalo pútnickým miestom prvých kresťanov. Nepozerajúc na ich prenasledovanie, pravdepodobne bol nad jaskyňou postavený skromný chrám. Tento chrám dal zbúrať v roku 135 rímsky cisár Hadrián a postavil na jeho mieste pohanský chrám boha Adonisa.

Cisár Konštantín Veľký dáva vybudovať v roku 326 veľkú katedrálu aj nad miestom narodenia Isusa Christa. Nad jaskyňou sa buduje o priemere 18 m oktogón (osemuholníková stavba), ku ktorému zo západnej strany je pripojená obdĺžniková katedrála. Vchod do tejto katedrály je zo západnej strany cez átrium (chrámové nádvorie) a nartex (portikus — portálová chrámová predsieň) cez troje mohutných dverí v priečelí chrámu. Katedrála má okrem hlavnej lode ešte štyri vedľajšie — bočné, ktoré sú oddelené od nej stĺporadím. Hlavná loď, ktorá je vyššia než bočné lode, má po bokoch rozmiestnené okná, cez ktoré je osvetlená celá katedrála. Táto katedrála, ako aj ostatné, ktoré boli vybudované nad svätými miestami, je postavená v rímskom slohu typickom pre vtedajšie časy. Podľa písomných správ pútnikov vtedajších čias, tento veľkolepý chrám bol ozdobený freskami, mozaikou, mramorom, zlatom, drahocenným brokátom a pod. Vo svojej prvopočiatočnej nádhere existoval skoro dvesto rokov. V roku 529 Samaritáni napadli Palestínu a značne zničili aj katedrálu Narodenia Isusa Christa, ktorú v roku 530 obnovil (pritom rozšíril a predĺžil) cisár Justinián. Namiesto oktogónu cisár dal postaviť trikonchu (trojitú apsidovú stavbu do tvaru trojlístka). Perzský kráľ Chozroj pri svojom vpáde do Palestíny v roku 614 dáva rabovať a zapaľovať chrámy, len chrám Narodenia Isusa Christa bol ušetrený, snáď preto, že Peržania boli veľmi prekvapení zobrazením troch mudrcov (kráľov) z Perzie, vzdali im poctu a tým sa zachránil sám chrám. Tak ako ušetril od zničenia v roku 638 kálif Omar ibn el-Khattab z Mekky Jeruzalem a jeho chrámy, bol ušetrený aj Betlehem. V južnej apside trikonchu (v priečnej chrámovej lodi), ktorá je smerom k Mekke, tento kálif sa modlil, čo dalo právo mohamedánom považovať túto apsidu za svoje miesto modlitby. Križiaci, ktorí ovládli Svätú zem v roku 1099, upevnili chrám tým, že vybudovali okolo neho opevnenie proti útokom Turkov-Seľžukov. V priečnej lodi (ktorá prechádza nad jaskyňou a pred hlavným oltárom) v severnej apside je vchod, ktorý vedie do latinského chrámu sv. Kataríny. V jej južnej apside je zase vchod na dvor gréckeho kláštora, na ktorom je masívna strážna veža. Zo severnej strany hlavného oltára leží arménska a abesínska kaplnka a z južnej strany tohto oltára grécka. Vchod do jaskyne ešte v 12. stor. bol zo západnej strany a to hneď pod ambonom (solejom), ktorá je vyvýšená spolu s hlavným oltárom v súčasnej dobe na 60 cm. Prihliadajúc na veľkú návštevnosť pútnikov, bol tento vchod zamurovaný a urobené dva vchody z bočných kaplniek z arménskej a abesínskej a z gréckej. Jaskyňa je tvaru nepravidelného obdĺžnika, rozprestierajúca sa zo západu na východ. Jej dĺžka je 12,30 m, šírka 3,15 m a výška okolo 3 m. V jej východnej časti v neveľkom výklenku, medzi súčasnými vchodmi sa nachádza veľká svätyňa — miesto narodenia Isusa Christa (viď ilustráciu). Toto sväté miesto je vyložené mramorom a označené striebornou hviezdou s nadpisom: „Tu od Panny Márie narodil sa Isus Christos." Nad týmto miestom trochu vyššie je mramorová doska, ktorá je oltárom, na ktorom pravoslávni slúžia liturgiu. Z pravej strany za vchodom je neveľký výklenok, v ktorom sú do skaly vytesané jasle vyložené mramorom. Jasle (— žľab na krmivo, neboli nijakou zvláštnos-

ťou v Palestíne. V týchto jasliach ležal Božský náš Spasiteľ. Naproti je latinský oltár zasvätený trom mudrcom. Podlaha a steny skoro celej jaskyne sú vyložené mramorom, možno tam vidieť však aj pôvodný kameň. Celú jaskyňu osvetľujú večné svetlá, niekoľko malých lámp a sviečok. Steny sú ešte ozdobené drahocenným brokátom a badať aj pozostatky mozaiky Narodenia Isusa Christa nad svätým miestom. Zo západnej strany jaskyne, kde bol pôvodný vchod, bol aj vchod do vedľajších jaskýň priliehajúcich k nej zo severnej strany. V súčasnej dobe vchod do týchto jaskýň je z latinského kláštora. Sú to jaskyňa sv. Jozefa, kde sa mu zjavil anjel, jaskyňa kde žil a bol pochovaný sv. Jeronym, jaskyňa nevinných detí a iné. Vo dvore gréckeho kláštora boli nájdené podzemné hroby, kde medzi kosťami dospelých sa našli vo veľkom množstve aj detské kosti, čo nám nasvedčuje o zabíjaní nevinných detí v čase narodenia Isusa Christa.

Predpokladá sa, že pôvodne okolo priečelia katedrály boli dve zvonice, a to na pravej a ľavej strane. Bádaním sa mohla dokázať len na severovýchodnej, čiže ľavej strane, nakoľko na pravej, juhovýchodnej strane, sa rozprestiera arménsky kláštor. Podľa vzorov veží vtedajšej doby sa podarilo rekonštruovať pôvodnú zvonicu. Mala štvorcový pôdorys so štyrmi alebo viacerými miestnosťami nad sebou s kaplnkami. Tieto kaplnky boli ozdobené maľbami, medzi ktorými sa niekoľko figúr zachovalo dodnes. Pravdepodobne na rozkaz sultána Mohammeda II. v roku 1452, alebo o storočie skôr, boli zvony zo zvoníc zobraté a ako hovorí ústne podanie, zakopané do zeme v latinskom (františkánskom) kláštore. Pri vykopávkach v roku 1863 boli objavené tri zvony a v roku 1906 ďalších trinásť rôznej veľkosti.

Pôvodná strecha chrámu bola z červených tehál alebo z olovených doštičiek. Dnešná strecha sa zachovala pravdepodobne z čias cisára Justiniána. Má drevenú konštrukciu z cédrového dreva pokrytú plechom, ktorá preniesla niekoľko rekonštrukcii. V roku 1482 schátralý olovený plech na streche bol za fin. pomoci anglického kráľa Eduarda IV. a kniežaťa burgonského Filipa opravený. Keďže Turci okolo roku 1660 olovo zo strechy použili na výrobu gúľ do diel, chrám začal chátrať. Zvlášť boli postihnuté mozaiky v chráme. Pravoslávnym Grékom sa v roku 1671 podarilo túto strechu obnoviť. Sama jaskyňa v roku 1869 utrpela požiarom, ktorý zničil klenbovú výzdobu a zemetrasenie v roku 1927 okrem chrámu poškodilo aj klenbu v jaskyni.

Od hlavnej a priečnej lode oddeľuje hlavný oltár vysoký drevený ikonostas, ktorý pochádza z roku 1764 a pozlátený bol v roku 1853. V ňom sú drahocenné ikony usporiadané do troch radov, nad ktorými sa týči mohutné ukrižovanie.

Pri vykopávkach v roku 1934 bola objavená v hlavnej lodi, asi 75 cm pod súčasnou podlahou, pôvodná podlahová mozaika. Avšak v bočných lodiach sa našli už len nepatrné jej zvyšky. Steny tohto chrámu ešte skrášľujú pozostatky z prekrásnych pôvodných mozaík z čias Konštantína Veľkého.

Celý komplex stavby, ktorej srdce tvorí katedrála Narodenia Isusa Christa,

sa rozprestiera približne na 12 000 m². Katedrálu zo severu obklopuje latinský chrám sv. Kataríny s františkánskym kláštorom, grécky kláštor na juhovýchode a arménsky na juhozápade. Tento celý komplex tvorí akúsi stredoveku pevnosť miesta modlitby. Sama katedrála je dlhá 53,90 m a široká 26,15 m. Jej priečna loď s apsidami je dlhá 35,82 m. Átrium a nartex z čias Konštantína a Justiniána sa nezachovali. Časť zo stĺpov možno vidieť ležať pred chrámom. Z troch mohutných vchodov do chrámu sa zachoval len jeden stredný. Nebezpečné časy, ktoré ohrozovali túto svätyňu, donútili postupne tento vchod zmenšiť. V súčasnej dobe človek strednej postavy sa musí poriadne nahnúť, aby mohol vôjať do chrámu cez tieto nízke dvere.

Vlastníkmi katedrály Narodenia Isusa Christa a jaskyne sú pravoslávni Gréci, rímskokatolíci a arméni. Tieto konfesie sa starajú o údržbu a opravu tejto svätyne. V chráme je dovolené slúžiť v určitú dobu aj Sýrčanom a koptom.

Východne od mesta Betlehema vo vzdialenosti 2 km leží pole, ktorým sa niesla ozvena nebeského spevu: „Sláva na výsostiach..." Nad miestom, kde anjel oznámil narodenie Isusa Christa, bol postavený chrám v dobe Konštantína Veľkého, o čom nám svedčia pozostatky mohutných fundamentov

Jaskyňa narodenia Isusa Christa. Vľavo — miesto narodenia označené pod oltárom striebornou hviezdou. Vpravo od tohto miesta jeden z vchodov do katedrály. Celkom vpravo — jasle, je vidieť len rímskokatolícky oltár, samotné jasle sú naproti tohto oltára za stĺpom.

(základov) a časť stĺpov pred vchodom do súčasného podzemného chrámu — jaskyne. Táto jaskyňa pravdepodobne bola spodným chrámom vtedajšej veľkej stavby. Medzi vykopávkami možno vidieť časť podlahovej mozaiky a medzi dvoma časťami stĺpov vyložený z bieleho mramoru kríž. Nad týmto miestom sa zjavil anjel. Chrám — jaskyňa má ikonostas a jeho výzdoba je veľmi skromná. Slúži ako farský chrám pre veriacich z okolitých dedín.

Až budeme sláviť pamiatku narodenia nášho Spasiteľa prekrásnymi cirkevnými piesňami — koledami, prenesieme sa duchovne do Betlehema, aby sme tak spolu s tisícmi a tisícmi pútnikov mohli osláviť tento veľký sviatok celého kresťanstva.

Použitá literatúra a ilustrácia:

Gerhard Kroll, Auf den Spuren Jesu, Leipzig 1973; Svjataja Zemlja, Paríž 1961; Heiliges Land, Jeruzalem 1977; Maria T. Petrozzi, Betlehem, Jeruzalem 1972 a Heiliges Land (súbor pohľadníc), Miláno.

Prot. Michal Dandár

Vianočná scénka

Scénku predvádzajú 4 mládenci — pastieri, oblečení do špeciálneho úboru, ktorý pozostáva z dlhej bielej košele, opásanej šikmo od pleca k pásu širokou farebnou stuhou. Na hlavách majú vysoké čiapky z tvrdého papiera a každý má v ruke palicu so zvončekom. Dvaja menší chlapci tiež podobne oblečení nosia tzv. betlehemček — malú maketu chrámu z tvrdého papiera. A siedmy je starý bača, zv. Guba.

Keď skupina uvedených osôb príde ku dverám domu, všetci zazvonia svojimi zvončekmi a prvý z nich vojde dnu a jemne zazvoní a zarecituje:

„Milý gazda a gazdiná, milá kresťanská rodina!
Na môj vstup do domu vášho,
dajte dovolenie zo srdca štedrého.
Dajte že ho pre mňa, i pre mojich bratov,
aby sme vás veselili
v ten veliký sviatok.
Abych dávnych predka zvykov zostal verným synom,
šťastie, zdravie vám vinšujem
a štedro vás pozdravujem:
Christos raždajetsja!"

Domáci mu pravdepodobne odpovedia: **„Slavite Jeho"**. Ak však mu neodpovedia, trochu sa odmlčí a začne recitovať ďalej:

„Možno ste zvedaví, čo ma k vám priviedlo;
čujte preto, čo vám o tom povie moje slovo:
Čo sa stalo, vážená rodinka,
v ďalekej krajine,
v neveľkej betlehemskej úbohej jaskyni.
Dnes dozviete sa o všetkom,
len zavolám mojich bratov týmto,
hľa, zvončekom". A zazvoní.

Toto zvonenie bude znamením pre ostatných pastierov i chlapcov s betlehémkom, že majú vstúpiť do domu.

Keď vojdú dnu a betlehemček bude položený na vhodné miesto, prvý pastier zaspieva:

„Povedzte nám, pastuškovia, čo ste videli,
že ste sa tu v tomto čase zrazu zjavili. A všetci spevom odpovedajú:

„Videli sme Dieťa krásne, narodené v Betleheme".

Druhý pastier sa pýta: **„Dieťa? Aké Dieťa? Nie Dieťa radosti a spasenia?"** A všetci spievajú:

„Radosť preveliká svetu sa zjavila (keď Prečistá Panna)2 Syna porodila. Porodila Jeho, ale bez bolesti (a povila Jeho)2 vo veľkej radosti. Len zlobný Herodes veľmi sa zarmútil, (že Cár všeho sveta)2, že sa už narodil."

Prvý pastier potom znovu spieva:

„A kto vám to pastuškovia, kto vám oznámil,
že sa Christos v Betleheme v noci narodil?" — a všetci spevom odpovedajú:

„Oznámila jasná hviezda, vedúca do Betlehema".

„Hviezda?" — pýta sa druhý pastier. **„Nielen hviezda"** — odpovedá tretí. **„A kto ešte"** — ozve sa štvrtý. A znovu všetci spevom odpovedajú:

„Anjel pastierom vravel:
Christos sa vám narodil,
v Betleheme, v mestečku Dávidovom,
z pokolenia Judovho, z Prečistej Márie".

„A čo máme robiť" — pýta sa prvý pastier — **„ako Ho velebiť, nariekol nám to anjel?"**. Spevom všetci odpovedajú:

„Čujte že Boha Otca,
neba i zeme Tvorca,
Ten je Syn môj milovaný
z neba na zem poslaný,
Toho počúvajte!"

Druhý pastier navrhuje: **„O tom všetkom, ako sa to stalo, najlepšie Guba bude vedieť. Bolo by dobre, moji bratia, dnuká ho zavolať".** A všetci volajú: **„Gubo, Gubo, hej!"**

Guba kašľajúc vchádza dnu, oblečený do kožušteka a stareckým hlasom vraví:

„Vy mňa azda voláte?
Vínom, pivom, či pálenkou pohostiť snáď dumáte?
Pohár vína, to mi nepoškodí,
a pálenka s hurkou,
tiež mi polahodí".

„Nie o tom je reč" — ozve sa tretí pastier.

„A o čom?" — zvedavo povie Guba.

„Povedzte nám, Gubo," — zarecitujú všetci — **„ako sa to stalo, ako sa v Betleheme Božie Dieťa narodilo".**

A Guba začne:

„Poviem ja vám, poviem, moje milé deti. Ako by vám nepovedal o tej veľkej udalosti, o tej betlehemskej tichej noci, ale prv si, moji milí, pekne zaspievajme a starcovmu srdcu trochu veselosti doprajme".

Všetci spievajú:

„Boží Syn dnes narodil sa,
z výsosti k nám ponížil sa,
a z Panny nevinnej i nepoškvrnenej stelesnil sa."

„Porodila Boha Slova
od koreňa Dávidova,
Božia to Nevesta, Mária Prečistá Jáchymova". Potom Guba začne:

„No a teraz počúvajte: Bola temná, chladná noc. Ovce sme mali na poli. A keď tak sedíme pri ohni, zrazu sa pred nami zjavila veľká čudná žiara. Jaj, čože sa to robí, čože je to! Zjajkli sme všetci a roztvárame oči, aby sme lepšie videli. Strach nás pomaly zanechal, pred očami sa nám vyjasnilo, a čo vidíme, vidíme postavu krásneho anjela a ten nám vraví:

„Radujte sa pastieri! Veľkú radosť vám zvestujem:
Boh predivný narodil sa.
Zišiel k vám On z nebies,
by spasil On ľud dnes a utešil sa".

„Len čo nám to anjel riekol" — pokračuje Guba — **„už aj z očú nám unikol, avšak hlas anjelský po celom nebi hlásal:**

Sláva na výsostiach Bohu a na zemi pokoj ľuďom dobrej vôle".

A všetci tíško dojemne spievajú:

„Jasná žiara z neba schádza,
do Betlema Cár prichádza,
ľudské telo Boh prijíma
a viny z nás všetkých sníma:
Sláva, sláva Bohu buď!"(2).. Posledný riadok sa opakuje a spieva sa na melódiu piesne „Tichá noc, svätá noc..." Po tejto piesni Guba pokračuje:

„Áno žiara, žiara neobyčajná, lež svätá. Žiara šťastia, radosti a svetla. Svetla od Svetla, Boha pravého, od Boha pravého. Nech Mu je česť, poklona a sláva!" A teraz sa Guba obráti tvárou k hlave rodiny a povie:

„A teraz ja, pane, k vám ja mám tú prosbu:
Počúvnite moje slovo a šľachetnú radu:
O spásu domu dbajte,
cerkov nezanedbávajte!
Na ranný zvona hlas, povedzte si, vstávať je už čas!
Na prvý do cerkvi zvon,
vzdajte Bohu poklon!
Na druhý do cerkvi zvon,
ponáhľaj sa v Boží dom!
A tak Boha chválite, to chvála aj vám!
Mladým buďte ku príkladu,
na modlitbu, múdre slovo i zhodu,
nie na hriech, smiech i zvadu,
by ste nezaznali hladu!"

Potom sa obráti k deťom ak tam sú a povie im:

„A vy dietky, milé,
buďte slušné a poctivé,
na modlitbu rúče
a na hriech lenivé.
V nedele i sviatky v cerkvi prebývajte,
nielen tance a zábavy na rozume majte.
Kiež by Boh dal vášmu rodu tak v živote spieť:
Boha, lásku a statočnosť v svojom srdci nosiť,
by nás On ušetril od vojny a hladu, biedy, chorôb aj nešťastia, i temného adu.
A nakoniec, pán domáci, s vami sa lúčime,
šťastia, zdravia a pokoja všetci vám žičíme.
Pri odchode z vášho domu, tak vám vinšujeme:

Všetci spievajú:

„Vinšujeme, pane gazdo
tieto sviatky odsviatkovať,
a nateraz ročok ešte veselejšie nás tu tak dočkať! (2)."

Zopakujúc posledné dva riadky tejto piesne — posledného vinšu, pastieri odchádzajú z domu, aby radostnú zvesť o narodení Božieho Dieťaťa v Betleheme odniesli do ďalšieho domu.

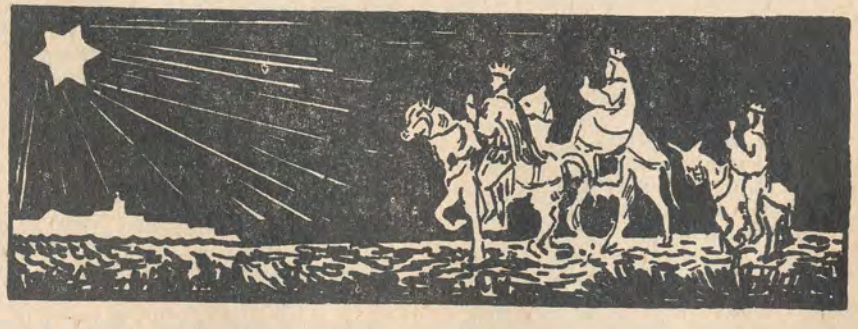

Svätý Václav — knieža a mučeník český

(Pokračovanie.)

Veľká úcta k sv. Václavovi sa preukazuje aj u pravoslávnych bratov Rusov. Ruská pravoslávna cirkev až do r. 1589 tvorila súčasť carihradského patriarchátu. V prvých rokoch po svojom založení mala aj hierarchiu grécku. Grécka cirkev ešte pred osudným rozdelením cirkvi (1054), prakticky od polovice 9. storočia, varovala sa pred prijímaním čohokoľvek od západnej cirkvi. Za takýchto okolností je jasné, že východná cirkev v 10.—11. storočí nemohla prijať zo západu nič, najmä nič tak dôležitého, ako je uctievanie svätých, ak by spomínaný kult nesúhlasil s východným pravidlom viery. Tak napr. Východ dodnes uctieva okrem sv. Cyrila a Metoda i svätého Ivana Českého, pustovníka, spolu so sviatkom sv. Jána Krstiteľa, pamiatku sv. Ľudmily 16. septembra a sv. Václava 28. septembra a 4. marca. Výslovne však východná cirkev vynecháva sv. Vojtecha ako príslušníka latinskej cirkvi, ale oslavuje sv. Prokopa Sázavského, zakladateľa Sázavského monastiera.

Najstaršia zmienka o sv. Václavovi je na Rusi ešte počas života sv. Vladimíra. Autor životopisu sv. mučeníkov Borisa a Gleba, zavraždených r. 1015, uvádza, že sv. Boris spomínal mučenie a utrpenie sv. Nikitu a sv. Václava. Syn sv. Vladimíra a brat mučeníkov Borisa a Gleba, Jaroslav Múdry, mal šesť synov. Piaty z nich sa narodil r. 1036 a dostal meno Vjačeslav (Václav). Tento Václav bol kniežaťom smolenským a zomrel r. 1057. Jaroslav Múdry teda vedel o sv. Václavovi toľko, že sa rozhodol pomenovať po ňom svojho syna. V každom prípade faktom zostáva, že prvým Václavom v ruskej kniežacej rodine je vnuk sv. Vladimíra, narodený 21 rokov po smrti sv. Vladimíra a oboch jeho synov, mučeníkov. Meno Václav sa v Rusku šírilo a stalo sa neskôr bežným. Prológ (krátky životopis) o sv. Václavovi v Rusku vydali tlačou r. 1641 v Moskve, vďaka čomu sa pre českých historikov zachovali cenné staroslovienske pramene z jeho života.

Zaujímavé a poučné pre nás je porovnanie úcty k sv. Václavovi v Rusku s úctou k sv. Borisovi a Glebovi u nás — v Čechách. U nás jestvuje jediný záznam v Sázavskom monastieri z r. 1096, že tam vtedy boli uložené tiež ostatky „sancti Glebei et socii eius". V 12. st. český letopisec nepoznal ani meno Borisovho brata Gleba, a to len preto, že v Čechách bola potlačená nositeľka pamäti na východných svätcov — cirkev východná a Západu sa veľmi hodilo, aby ľud na východných svätcov čím skôr zabudol.

Juraj Halanda, duchovný

Tolerančný patent a pravoslávna cirkev

V októbri a začiatkom novembra t. r. si nekatolícke cirkvi v býv. Rakúsku-Uhorsku pripomínajú vydanie tolerančného patentu cisárom Jozefom II. Až do vydania tohto patentu nekatolícke cirkvi na spomínanom území prežívali veľmi smutné časy. Tlak rímskokatolíckej cirkvi, snahu vysokého kléru a jezuitov o pokatolíčtenie celej ríše neprežívali len protestantské cirkvi, ale vo veľkej miere aj pravoslávna cirkev. História nezaznamenáva len silnú protireformáciu, ale i tzv. „úniu", t. j. snahu rímskokatolíckej cirkvi previesť pravoslávnych do lona Ríma za pomoci jezuitov a viedenského cisárskeho dvora.

Vo všeobecnosti je známe, že pre nekatolícke cirkvi tolerančný patent znamená silný záblesk náboženskej slobody, po tmavej noci prináša jasné zore nového rána znovuzrodenia, oživenia a rozvoja ich vierovyznaní, — i keď tolerančný patent nepriniesol zrovnoprávnenie nekatolíckych cirkví s rím. kat. cirkvou. Do vydania tolerančného patentu nekatolícke cirkvi (okrem protestantských v Sedmohradsku) boli kruto prenasledované, chrámy im boli násilne odoberané a nekatolícky ľud vystavený najhroznejšiemu šikanovaniu a ochrany pre neho pred zákonom nebolo. To všetko tol. patent mal odstrániť a mal náboženské pomery v Rakúsko-Uhorsku priaznivejšie pre nekatolícke cirkvi upraviť.

Tolerančný patent bol zvlášť vydaný pre rakúsku časť ríše a podpísal ho cisár Jozef II. dňa 25. októbra 1781; pre Sedmohradsko 29. októbra (resp. 9. nov.) 1781 a pre Lombardsko neskôr.

Tolerančný patent pre Uhorsko má 18 článkov a vzťahuje sa na pravoslávnych veriacich Uhorska (Rumunov, Srbov a Rusínov). Tol. patent pre Sedmohradsko je takmer totožný s vydaním pre Uhorsko, len vo formulácii sú malé odchýlky. Totiž v Sedmohradsku jedine pravoslávne náboženstvo bolo silne potláčané, reformačné cirkvi sa od 16. stor. tešili náboženskej slobode a rím. kat. cirkev a neskôr ani jezuiti a ani rakúske vrchnosti sa nedopúšťali v Sedmohradsku takých prehmatov voči evanjelikom, reformovaným a unitárom, ako voči pravoslávnej cirkvi. V úvode sa uvádza, že tolerančným patentom „sa poskytujú najmä v Sedmohradsku, kde zákony predkov neposkytovali úplnú toleranciu najmä voči pravoslávnym", tieto práva: ... i pravoslávnym sa povoľuje súkromné vykonávanie ich nábož. obradov ... i tam, kde verejné vykonávanie ich obradov im nepatrilo, ovšem to všetko len bez ujmy katolíckych privilégií; v obciach, v ktorých prebýva aspoň 100 pravoslávnych rodín a majú dostatočné prostriedky, môžu si postaviť chrámy, školy a nemocnice, ovšem bez veží, zvonov, ale vchod nesmie byť z námestia; z prípadu na prípad cisár môže pravoslávnym udeliť právo zastávať aj verejné funkcie; nemajú byť nútení zúčastniť sa na katolíckych bohoslužbách a dávať štóly rím. kat. kňazom; v miešaných manželstvách ak matka je pravoslávna, ani jedno dieťa nemá nasledovať jej náboženstvo, ak je ním otec, len chlapci majú byť pravoslávni, ak však otec prestúpi ku katolíkom (resp. k uniatom), všetky nepilnoleté dietky narodené z pravoslávnej matky idú za otcom; akékoľvek chrámové zbierky sú zakázané; návštevy cirkevných nadriadených sa povoľujú len bez finančnej ujmy navštívených; synody môžu byť zvolané len po predchádzajúcom cisárskom povolení; v Sedmohradsku nikto nesmie byť trestaný peňažne alebo telesne (palicovaný) pre svoju vieru, len ak ruší verejný poriadok.

Tolerančný patent býva v protestantských cirkvách Rakúska-Uhorska zvlášť velebený i za to, čo nekatolíckym cirkvám priniesol, t. j. aspoň tolerovanie ich náboženstva, — podľa skúsenosti, že pre otroka, túžiaceho po slobode aj polosloboda je vzácna; cisár Jozef II. je oslavovaný ako vysloboditeľ z babylónskeho zajatia a pod., čo neraz je prehnané. Ostáva neodškriepiteľným historickým faktom, že tol. patentom sa končí v Rakúsko-Uhorsku doba krutého prenasledovania nekatolíckych náboženstiev, ale domnievame sa, že vydanie tol. patentu bolo i historickou nutnosťou danej doby. Veď čo pohlo Jozefa II. k vydaniu tolerančného patentu?

Mylné by bolo tvrdiť, že k vydaniu tol. patentu ho viedli nejaké sympatie k nekatolíckym konfesiám, prípadne ľútosť nad ubiedeným nekatolíckym ľudom. Nie, veď Jozef II. zostal dobrým katolíkom až do smrti. U Jozefa II. náboženská tolerancia bola druhoradá, ale veľmi dobre zapadala do jeho monarchických absolutistických snáh, — a v jeho panovníckom počínaní

Arcibiskup Antonij černigovský a nežinský sa prihovára k michalovským veriacim.

práve tieto boli primárne. Jeho záujmom bolo zriadiť jednotný absolutistický štát, zlomiť moc šľachty. Začal na cirkevnom poli, lebo práve tu bola šľachta najzraniteľnejšia a každý úder proti šľachte mala pocítiť aj vysoká cirkevná hierarchia a opačne. Už počiatkom r. 1781 obnovil „placetum regium", ktorým zakázal uhorským biskupom odvolávať sa do Ríma a uverejňovať pápežské buly bez predchádzajúceho kráľovského súhlasu; odobral predstaveným rádom, ktoré sídlili v Ríme alebo v zahraničí, právomoc nad uhorskými reholami a podriadil uhorské rády miestnym biskupom; k tol. patentu vydal postupne 13 intimátov, ktorými otupoval ostrie tol. patentu; zrušil mariánske kongregácie a väčšinu reholí; podriadil štátu výchovu kňazov atď. No veľmi významné a ďalekosiahle boli jeho reformy na poli administratívnom a školskom a v súdnictve. V novembri 1781 v Rakúsku a 22. augusta 1785 v Uhorsku zrušil nevoľníctvo. Všetkými týmito svojimi reformami Jozef II. sledoval jedno: premeniť svoje dedičné panstvo na jednotný štát, a preto všetko podriaďoval záujmom štátu. Aj toleranční patent súladne zapadal do jeho panovníckych snáh.

Milan Kubica

(pokračovanie)

Vzácny hosť — vladyka Antonij — počas sv. liturgie v michalovskej katedrále.

Buď pilný pri predčítovaní Písma svätého

Túto výzvu čítame v liste sv. apoštola Pavla, adresovanom jeho učeníkovi a spolupracovníkovi Timoteovi: „Dokiaľ neprídem, buď pilný v predčítovaní (Písma), napomínaní a vyučovaní. Nezanedbávaj dar, ktorý je v tebe a bol ti daný prorockým slovom, keď zbor starších skladal ruky na teba." (1 Tm 4, 13—14). Sv. Pavel pripomína Timoteovi jeho povinnosť pastiera duší, ktorý má stále hlásať slovo Božie. Cítime však tiež v týchto nabádajúcich slovách, že sa vlastne vzťahujú na nás všetkých. Veď všetci sa máme neustále poučovať Slovom Božím, aby sme rástli ku spáse. Pravoslávna cirkev nikdy nezakazovala veriacim čítať Písmo sväté, ale naopak im to odporúčala spolu s čítaním vhodných komentárov (výkladov), ktoré napísali svätí cirkevní otcovia. Možno si niekto položí otázku: Prečo vlastne bolo ľuďom dané sv. Písmo? Azda by nestačila modlitba a konanie dobrých skutkov?

Pokúsime sa odpovedať na túto otázku.

Ľudia sú bytosti rozumné, vo svojom konaní slobodné, obdarené nesmrteľnou dušou. Poznávame svet, v ktorom žijeme, a využívame jeho dobrá. Pokiaľ ide o hmotný svet, to sa nám darí, lebo tento prirodzený svet poznávame prirodzeným rozumom. Avšak jestvuje tiež svet duchovný. Keď sa obrátime k tomuto duchovnému svetu a premýšľame o ňom, keď sa snažíme pochopiť večného a svätého Boha, ktorý je neviditeľný a predsa sa prejavuje vo svete v človeku, tu zisťujeme, že toto poznanie prirodzenému rozumu už tak dobre sa nedarí. Je veľa ľudí, ktorí uvažujú o prírode a jej zákonoch a tajomstvách, a prídu k záveru, že nad týmto viditeľným svetom N i e č o j e, čo presahuje všetko prírodné a prirodzené. Mnohí sa snažili odpovedať na otázku, čo je toto tajomné a absolútne, živé a povznášajúce, nadsvetové Bytie. Ich odpovede boli filozofické a teda rôzne, nedokonalé a nepresné, hoci toto Niečo nazývali slovom Boh. Pre prirodzený rozum zostáva totiž Boh v svojej podstate skrytý a tajomný a nevyspytateľný. Rozum človeka stojí nad existenciou neviditeľného sveta ako pred mučivou záhadou. Len z rozumových úvah človek taktiež nie je schopný úplne správne odpovedať si na otázky o mravnom zákone života a o spôsoboch, ako treba žiť, aby získal večnú spásu, po ktorej v duši svojej túži. Ľudia spoliehajúci len na prirodzený rozum sú preto často celkom bezradní, keď majú odpovedať na otázky o nesmrteľnosti duše a na otázku budúceho života. Na tieto otázky prirodzený rozum odpovede, ktoré by človeka plne uspokojovali, nedáva, a preto si niekedy ľudia potom začínajú myslieť, že duchovný svet, večný život i vyšší mravný zákon ani nejestvujú.

Prečo prirodzený rozum nedáva odpoveď na tieto hlboké otázky, a kto môže dať na ne odpovede?

Prirodzený rozum odpovede na tieto otázky nie je schopný dať preto, lebo

človek je bytosť narušená hriechom, ktorý spôsobuje, že rozum je odtrhnutý od srdca človeka, je zatemnený vášňami a zlom, a preto stratil schopnosť priameho poznania duchovného sveta. Pravda, človek sa môže vo chvíľach duchovného vzostupu, očistenia, túžby po pravde, svojím rozumom a citom pozdvihnúť vyššie a uvedomiť si, že tento prekrásny a múdro zosúladený svet (ak doň človek hriešne nezasiahol a ho nepokazil) musí mať Premúdreho a Dokonalého Stvoriteľa, ktorý je nado všetko Krásny a Svätý. Taktiež sa môže čiastočne pozdvihnúť rozumom k pochopeniu podstaty mravného zákona. O prvej možnosti hovorí starozákonný Žalmista: „Nebesá rozprávajú o sláve Božej a dielo Jeho rúk zvestuje obloha" (Žalm 18 (19, 2) a múdry sv. apoštol Pavel hovorí, že ľuďom „je zjavné, čo môžu vedieť o Bohu; lebo sám Boh im to zjavil. Lebo čo je neviditeľné z Neho, Jeho večná moc a božskosť, to od stvorenia sveta rozjímaním môžu pozorovať z Jeho diel, aby nemali výhovorky, že hoci znali Boha, neoslavovali Ho ako Boha a neďakovali Mu...". (R 1, 20—21). O druhej možnosti, teda o čiastočnom poznaní podstaty a základu mravného zákona, povedal ten istý sv. Pavel, že „keď pohania, ktorí nemajú zákona, od prírody činia, čo požaduje zákon, nemajúc zákona, sami sú si zákonom, ako takí, ktorí dokazujú, že im je konanie podľa zákona vpísané do srdca. O tom im súčasne vydáva svedectvá svedomie a ich myšlienky, keď sa navzájom obžalúvajú, ale aj obraňujú" (R 2, 14—15). Zmysel týchto veršov z listu sv. Pavla Rímskym vyložil sv. Atanáz Alexandrijský takto: „Všetkým ľuďom je zákon vrodený a všetci, hoci sa neučili, podľa prirodzenosti a zo samotného stvorenia môžu poznať Boha".

Poznanie o duchovnej ríši Božej, ktoré získavame týmto spôsobom, nie je teda dokonalé a nie je plné. Nebezpečenstvo nedokonalého a neúplného poznania spočíva potom v tom, že sa k nemu pridávajú často najrôznejšie omyly. Ak nie sú tieto poznatky osvetlené božím svetlom, veľmi ľahko ich hriešny človek môže skaziť a prevrátiť. Preto sám Boh, ktorý je milosrdný a miluje človeka, vychádza v ústrety človeku, odhaľuje jemu pravdu o Sebe i pravdu o duchovnom živote a spáse. Toto odhalenie Božie človeku nazývame Zjavením Božím. Spočiatku odhalil Boh seba svetu pomocou vyvolených mužov, ktorí žili pred príchodom Spasiteľa — Syna Božieho na zem, potom zjavil Boh seba v plnej miere skrze Pána Isusa Christa. Sv. Pavel to vyjadril prekrásne v úvode svojho listu Židom: „Mnohokrát a rozličným spôsobom hovoril Boh voľakedy otcom skrze prorokov, na sklonku týchto dní prehovoril k nám v Synovi, ktorého ustanovil za dediča všetkého a Ním stvoril aj veky. Tento (Syn) ako odblesk slávy Boha a obraz Jeho podstaty udržuje všetko svojím mocným slovom a posadil sa na pravici Velebnosti na výsostiach" (Žd 1, 1—3). Isus Christos naučil poznávať Boha a správne Jemu slúžiť najprv svojich učeníkov a apoštolov, ktorí nám zaznamenali v Písme svätom Nového zákona učenie a skutky Božského Syna Isusa Christa k nášmu dokonalému poučeniu a nasledovaniu. Z toho, čo bolo povedané, je jasné, že božské Zjavenie bolo z milosti Božej dané už prvým ľuďom ešte predtým než zhrešili, a ich hriešnym

potomkom, ktorých sám Boh skrze prorokov viedol k pravde, vychovával i ochraňoval, povzbudzoval ich lásku k Bohu a túžbu po Spasiteľovi, ktorý potom odhalil a zvestoval svetu pravdu celú. On sám, Isus Christos ako povedal, je dokonalá „Cesta, Pravda a Život", „nik neprichádza k Otcovi, ak len nie skrze mňa" (J, 14, 6). Toto poznanie Boha skrze Isusa Christa nazývame preto nadprirodzeným Zjavením na rozdiel od poznania prirodzeného skrze pozorovanie a skúmanie stvorenia Božieho a skrze uvedomovanie si vlastného duchovného života. Čiastočné nadprirodzené Zjavenie nám zaznamenali svätí ľudia — proroci v cirkvi starozákonnej, t. j. pred Christom, v biblických knihách Starého zákona, a vo vrcholnej podobe, ako Zjavenie samotného Syna Božieho, svätí ľudia, evanjelisti a apoštoli, v svätých knihách novozákonnej cirkvi Christovej v Novom zákone.

Na začiatku nového roku dajme si vnútorný sľub: čo najčastejšie otvárať a čítať knihy Zjavenia Božieho, knihy Písma svätého, rozjímať o ich obsahu, učiť sa z nich vyššej múdrosti duchovného života a rásť s touto pomocou Slova Božieho k dokonalému kresťanskému životu. Buďme pilní v čítaní Písma svätého!

P. A.

„Otec Abrahám, zmiluj sa nado mnou a pošli Lazára..." (Lk, 16, 24)

Keď vyslovíme pojem „bohatstvo", hneď si vytvoríme predstavu určitého množstva, plnosti a blahobytu a často sme zvyknutí toto všetko hodnotiť ako nádherný a príjemný život, po ktorom tak často túžime a ideme. Je to samozrejmé. Je samozrejmé, že človek, bytosť z duše a tela, potrebuje k svojmu životu aj materiálne zabezpečenie, materiálne veci, ktorými má pomáhať sebe i svojim blížnym, lebo všetko to, čo sme urobili svojim blížnym, urobili sme Christu (Mt 25, 40). Znamená to, že materiálne bohatstvo samo o sebe nie je hriešne, hriešny je často náš prístup k nemu a tak sa stáva, že bohatstvo tohto sveta je nám prekážkou na ceste k spaseniu.

Mať v živote veľa ešte neznamená mať všetko. Práve to mnohého nás niekedy nutí povedať: „Duša, máš veľa bohatstva, uloženého na mnohé roky. Odpočiň si, jedz, pi a veseľ sa" (Lk 12, 19). Vtedy, keď človek si nahovára, že dosiahol v živote všetko a teraz mu je len žiť, stáva sa, že sa treba odovzdať Stvoriteľovi. Zväčša paralelne s bohatstvom rastie aj ziskuchtivosť a bezohľadnosť, ktorá nás ženie až k hranici priepasti, snáď až k tej, ktorá delí bohatého od chudobného Lazára a až tam si možno uvedomíme márnosť nášho počínania, keď zistíme, že toto nahromadené bohatstvo tam vo večnosti je bezcenné, že tam dochádza k zmene blaženosti. V podobenstve o boháčovi a Lazárovi môžeme si vytvoriť obraz života pozemského i života večného, môžeme v ňom vidieť rozdiel blahobytu a šťastia pozemského a nebeského. Keď pozeráme na týchto dvoch ľudí, vidíme bohatého v nádhernom paláci a chudobného pred dverami jeho domu. Bohatý spí v pohodlnej posteli a Lazár na odpornom hnojisku, jeden sa raduje a druhý plače a trpí, k bohatému prichádzajú vážení ľudia a k Lazárovi prichádzajú psy, aby lízali jeho rany.

V takomto porovnaní možno zobraziť život dvoch ľudí stvorených na jeden a ten istý obraz Boží, život ktorých však ostro kontrastuje celou svojou ná-

plňou a zameraním. Boháč nemusí byť zlý, ale takým sa stáva podľa svojej vôle a prívlastok nemilosrdný potvrdzuje jeho zlé charakterové vlastnosti. Takýto zlý boháč zabúda nielen na svojho blížneho, ale zabúda aj na Toho Najvyššieho, ktorý ho obdaril, ktorý mu žehnal, aby aj on žehnal a obdaroval svojich blížnych. Jeho „blížnym" sa stalo jeho bohatstvo, ktoré si ho plne podmanilo, až sa nakoniec stal jeho otrokom. Bohatstvo ho na čas urobilo bohatým, slávnym, ale v konečnom dôsledku to bolo práve naopak, stal sa človekom nešťastným a opovrhnutým. Podobné nešťastie a zavrhnutie od ľudí postihlo bohatého a slávneho kráľa Babylonu Nabuchodonozora. Spočiatku si žil spokojne a v blahobyte, nič ho nedokázalo znepokojiť, až na jeden sen, ktorý sa rovnal smrti. Tento sen mu vyložil prorok Daniel, ktorý sa v tom čase nachádzal v babylónskom zajatí. Povedal mu totiž: „Strom, ktorý si videl, ktorý rástol a mocnel..., ktorého lístie bolo krásne..., ten strom si ty, kráľu..." (Dn 4, 17—19), a tento strom bude vyťatý a zničený, k čomu aj došlo, keď bol kráľ vyhnaný spomedzi ľudí a pásol sa ako dobytok (v. 30). Také boli dôsledky pýchy a bezbožnosti, dôsledky nerozvážneho života a klamnej istoty. A tento fakt nás vedie k myšlienke o živote iného poriadku, ktorý je odbremenený od všetkého materiálneho a my si kladieme otázku, ako tam žijú tí, ktorí odišli z tohto sveta a prišli k Hospodinovi, ako my budeme žiť po smrti? Priali by sme si, aby niekto znovu prišiel a nám vyrozprával o záhrobnom živote. Ale veď všetko toto poznáme. Vyrozprával nám o tom a stále nám o tom hovorí Ten, „ktorý bol vzkriesený z mŕtvych, prvotina z umretých" (1 Kor 15, 20), Ten, ktorý poodhalil tajomstvo nášho života, Ten, ktorý prijal na seba podobu človeka, narodil sa z Márie Panny — Syn Boží Isus Christos.

Za týmto poodhaleným závesom môžeme vidieť, že fyzická smrť neznamená koniec nám daného života, ale že je iba prechod do života večného, do života iného poriadku, ako o tom píše svätý apoštol Pavel: „Všetci neumrieme, ale všetci sa premeníme..." (1 Kor 15, 15). Zomrel boháč, zomrel aj Lazár, ale ich život pokračuje ďalej, hoci ich záhrobný život je rozdielny, ako bol rozdielny ich život tu na zemi. Obidvaja si jasne uvedomujú svoj stav, v ktorom sa nachádzajú, cítia veľkú zmenu, ktorá nastala po prechode z jedného spôsobu života do života nekonečného. O tejto veci výslovne hovoria nasledujúce slová evanjelia: „Keď príde Syn človeka... a oddelí ich, ako pastier oddeľuje ovce od kozlov" (Mt 25, 32). Oddelí jedných k životu večnému, iných zasa k večnému zatrateniu. Ale táto zmena a budúci stav bude závisieť od nás, od toho, ako sme žili: buď náš život bol ako život nemilosrdného boháča i s jeho dôsledkami pre večnosť, alebo bol službou našim blížnym a tam sa nám za toto všetko dostane omnoho viacej a budeme dedičmi večného života (Mt 18, 29). Každý z nás musí prejsť branou smrti, zomrie boháč, zomrie aj chudobný. A čo vidíme? Keď zomrel chudobný, „anjeli ho zaniesli do lona Abrahámovho" (Lk 16, 22). Lazár, človek ponížený, chudobný, vyhodený z domu, človek, ktorého priateľmi boli psy, ktorí lízali jeho rany, lebo sa nenašiel človšek, aby ich ošetril, k tomuto prichádzajú anjeli, aby ho zaniesli do lona Abrahámovho, aby ho ako poníženého povýšili a poctili slávou nebeskou. Ale zomrel aj bohatý a v mukách podsvetia pozdvihol svoje oči k nebu a prosil: „Otec Abrahám, zmiluj sa nado mnou a pošli Lazára" (v. 24). Abrahám v tomto podobenstve symbolizuje dokonalú blaženosť, symbolizuje samého Boha, lebo jedine v Ňom je dokonalý pokoj a šťastie. Vzdialenie sa od Abraháma znamená vzdialenie sa od Boha, a to je vrchol utrpenia človeka, to je to, čo my voláme peklom. Ťažko padne človeku, keď mu niekto povie: Choď odo mňa!, potom ešte ťažšie to bude, keď nám Boh povie: „Vzdiaľte sa odo mňa, zlorečení..." (Mt 25, 41). Keby duša človeka nebola nesmrteľná, neprežívala by toľko bolestí, nebol by boháč prosil otca Abraháma, aby poslal

Lazára, ktorý by mu zmiernil jeho utrpenie. Boháč, o ktorom hovorí toto podobenstvo, je vzdialený od Boha, oddelený priepasťou, ktorú nie je možné prekonať, a preto zákonite pociťuje nedostatok a utrpenie, ktoré sám nemôže pozmeniť a zmierniť. Ako ťažko pôsobí na človeka opustenosť Bohom, o tom najvýraznejšie svedčí sám Syn Boží na kríži, ktorý ako opravdivý človek na moment ponechaný na vlastné sily — moment najväčšieho poníženia — vyslovuje tieto bolestné slová: „Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil!" (Mt 27, 46). A aký ťažký je stav hriešneho človeka, ktorý opustil Boha, ktorý bol zlý a nemilosrdný v tomto pozemskom živote.

Skôr než dôjde k nášmu odchodu z tohto života, k onej premene, o ktorej hovorí apoštol Pavel (1 Kor 15,22), premeňme sa v tomto živote aj my tak, aby sa náš život stal službou Bohu a blížnym, aby nás Všemohúci povolal do života večného tak, ako povolal trpiaceho ale spravodlivého Lazára, aby sme namiesto zatratenia počuli dobré a milé slová: „Správne, sluha dobrý a verný! Keďže si bol nad málom verný, nad mnohým ťa ustanovím; vojdi do radosti svojho pána!" (Mt 25, 23). Lebo „hladný som bol, a dali ste mi jesť; smädný som bol, a dali ste mi piť; ako pocestný som prišiel a prítúlili ste ma; nahý som bol, a priodeli ste ma; chorý som bol, a navštívili ste ma; v žalári som bol, a prišli ste ku mne" (Mt 25, 35—36). Hľa, čo je treba robiť, aby sme zdedili život večný. Avšak „nemilosrdný súd bude nad tým, kto nečinil milosrdenstvo" (Jk 2, 13).

Majme nádej na živého Boha, ktorý si nás vyvolil, aby sme boli bohatí vo viere, v pravde, v skutkoch spravodlivosti a stali sa dedičmi Kráľovstva Božieho podľa príkladu trpiaceho Lazára, ktorý bol síce chudobný, ale bohabojný a spravodlivý!

O niekoľko dní všetci budeme sviatkovať radostný deň — Narodenie Spasiteľa sveta Isusa Christa, toho Spasiteľa, ktorý prichádza na svet, aby podal pomocnú ruku každému človeku, predovšetkým však tým, ktorí sú obťažení hriechmi, aby ich vyslobodil z moci zla a smrti, aby odhalil zmysel života a ukázal cestu do života večného. Lebo hoci sme všetci pre hriech nepriatelia Boží, Boh tak miloval svet, že Syna svojho jednorodeného dal, aby ľudia skrze vieru v neho opäť získali život večný, poznali Boha, Jeho svätú vôľu. A toto všetko nie je nič iné, než to Božie zaľúbenie v nás, o ktorom spievali anjeli v betlehemskej jaskyni pri Jeho narodení (Lk 2,14). Otvorme svoje srdce pre Boha, pre pravdu, pokoj a lásku, aby sme boli hodní života večného a Božej slávy.

Ján Sovič, duchovný

CHRISTOS RAŽDAJETSJA! Príjemné a Bohom požehnané prežitie sviatkov Narodenia betlehemského Dieťaťa, Spasiteľa nášho Isusa Christa Vám, naši milí čitatelia, Vašim rodinám a všetkým našim pravoslávnym veriacim prajú pracovníci našej redakcie. Do nového roku 1982 vykročte zdraví, plní elánu do práce na prospech našej cirkvi i spoločnosti. Nech na nás všetkých spočinie i v budúcom roku Jeho požehnanie.

Redakcia

Za d. o. prof. dr. Milanom Šesanom

Dňa 7. júna 1981 vo veku 71 rokov zomrel v Sibiu (Rumunsko) nám dobré známy d. o. prot. prof. ThDr. Milan Šesan. V jeho osobe rumunská pravoslávna cirkev a rumunská teológia stráca popredného pracovníka a teológa. Správa o jeho smrti iste zarmútila mnohých v Československu, kde bol dobre známy, zverejnil mnoho článkov v cirkevných časopisoch, kalendároch a vo vedeckom časopise Byzantinoslavica. V Rumunsku zasa mnoho písal o Československu, preložil niektoré významné literárne diela, a preto si zaslúži, aby sme si uctili jeho pamiatku.

Otec prof. dr. Milan Šesan sa narodil 5. apríla 1910 v meste Černauc a bol synom popredného rumunského kanonistu dr. Valeriána Šesana, bývalého profesora na univerzite v Černaucu. Mama bola Pražanka. Národnú školu začal navštevovať v Prahe a neskôr v Černaucu, kde sa jeho rodičia presťahovali. Strednú školu zakončil v roku 1928 a hneď nato začal študovať teológiu. V roku 1932 začal študovať dejiny a filozofiu na univerzite v Prahe a v roku 1935 bol na tejto univerzite promovaný na doktora v oblasti historických vied. O dva roky získal tiež akademický titul doktora pravoslávnej teológie. Témou jeho doktorskej práce boli Dejiny srbskej pravoslávnej cirkvi od začiatku až do roku 1766.

V roku 1937 začal svoju univerzitnú kariéru ako odborný asistent češtiny, prednášal všeobecné cirkevné dejiny na bohosloveckých fakultách v Černaucu, Sučeave, Bukurešti a Sibiu, kde žil od roku 1948 až do roku 1980, kedy odišiel do dôchodku.

Otec Milan horlivo vykonával svoju kňazskú službu, bohoslužby vykonával s veľkou vierou a zbožnosťou, s duchovnou radosťou a veľmi miloval svojich poslucháčov, ktorým všestranne pomáhal. Ako historik bol dobre známy nielen doma, ale aj vo svete. Niekoľko rokov reprezentoval rumunskú pravoslávnu cirkev v KMK a zúčastnil sa 25 ekumenických konferencií.

Vedel dokonale niekoľko cudzích jazykov, neúnavne študoval a obohatil pravoslávnu teológiu mnohými vedeckými dielami. V Rumunsku i v zahraničí zverejnil 275 vedeckých prác, 692 historických a teologických článkov, 100 článkov o činnosti KMK, okolo 880 recenzií, okolo 970 rečí, kázní a pod. (A. Jivi Părintele Profesor dr. Milan Šesan — la implinirea vîrstei de 70 de ani, rev. Mitropolia Ardealului, An. XXV, Nr 10—12, pp. 939-942).

Z českého do rumunského jazyka preložil dielo Komenského „Materská škola", ktoré bolo vydané v Bukurešti v roku 1936.

Významne zasiahol aj do oblasti filológie, vďaka čomu rumunskí filológovia si cenia jeho práce. V roku 1930 uverejnil dielo pod názvom „Pôvod a čas prvého prekladu Písma svätého do rumunčiny". V tom smere zastával vlastný názor — teóriu okolo vzniku rumunských prekladov, ktorá sa v rumunčine volá „teoria autohtonă".

Osobitne sa zaoberal otázkou významu slova „ortodoxia" (pravoslávie) a výsledky jeho bádania sú veľkým prínosom pre pravoslávnu teológiu a pravoslávne cirkevné vedomie.

Ako jeho poslucháč ťažko sa budem môcť zmieriť s myšlienkou, že tento príkladný kňaz a profesor teológie, vedec, už nežije a že v našich časopisoch

už nebudeme môcť stretávať jeho hlboké a presvedčivé články, ktoré tak mocne burcovali náboženské vedomie veriaceho človeka.

Život pravoslávnej cirkvi v Československu bol v Rumunsku veľmi dobre známy práve zásluhou otca Milana, ale práve tak aj mnohé iné oblasti života národov Československa, ktoré mal opravdu rád, za čo mu bol v roku 1960 udelený rád sv. Cyrila a Metoda.

Otec Milan Šesan odpočíva na citoríne v Sibiu, kde ho 9. 6. 1981 vyprevádzalo veľké množstvo kňazov, profesorov, teológov, bohoslovcov, veriacich, vedeckých a kultúrnych pracovníkov na čele s Jeho Svätosťou Justínom, patriarchom rumunskej pravoslávnej cirkvi.

Do poslednej chvíle svojho života bol v trvalom písomnom styku s profesormi Pravoslávnej bohosloveckej fakulty v Prešove, trvale odoberal cirkevné časopisy a kalendáre pravoslávnej cirkvi v Československu, tešil sa z nových skrípt spomínanej fakulty, ktoré si vyžiadal a povzbudzoval mladých ľudí k vedeckej práci.

Celoživotné dielo otca Milana Šesana je veľké, a preto bude v našich srdciach a v našej mysli žiť ako veľká osobnosť: vedec, teológ, historik, filológ, kňaz a učiteľ, jedným slovom: p r o f e s o r Š E S A N.

Prot. Vasile Petrica, Resita — Rumunsko

Zo života prešovskej eparchie

ARCHIJEREJSKÉ BOHOSLUŽBY

● **Jeho Preosvietenosť vladyka Nikolaj, biskup prešovský, odslúžil v dňoch 18. a 25. októbra t. r. archijerejskú sv. liturgiu v katedrálnom chráme sv. Alexandra Nevského v Prešove za asistencie duchovných z Prešova a diakona d. o. Emila Jarkovského.**

PORADA OKRESNÝCH ARCIDEKANOV

● **Dňa 20. októbra 1981 uskutočnila sa porada dôstojných otcov okresných arcidekanov eparchie prešovskej v budove ÚER v Prešove, na ktorej jednotliví d. o. okresní arcidekani podali stručné správy za svoje arcidekanáty a určili si termíny jesenných okresných porád duchovenstva.** —MK—

Zo života michalovskej eparchie

VYSOKOPREOSVIETENÝ ANTONIJ, ARCIBISKUP ČERNIGOVSKÝ A NEŽENSKÝ V MICHALOVCIACH

● **V dňoch 23.—26. októbra t. r. navštívil pravoslávnu michalovskú eparchiu vzácny hosť ruskej pravoslávnej cirkvi — Vysokopreosvietený A n t o n i j, arcibiskup černigovský a nežinský, ktorého sprevádzal d. o. prot. Grigorij. Milý hosť slúžil v nedeľu 25. októbra t. r. archijerejskú sv. liturgiu v katedrálnom chráme sv. Ducha v Michalovciach.**

Pred katedrálnym chrámom privítal arcibiskupa Antonija kurátor tradičným spôsobom chlebom a soľou a deti s kyticami kvetov. V chráme privítal vzácneho hosťa predstavený katedrálneho chrámu prot. Štefan Horkaj, želajúc mu, aby sa u nás cítil ako medzi svojimi — bratmi.

Sv. liturgiu slúžil Vysokopreosvie-

tený Antonij spolu s vladykom Nikanorom, biskupom michalovským, a duchovenstvom. Kázeň predniesol Vysokopreosvietený Antonij a prítomní na boholužbách si ju vypočuli so záujmom. Na konci slávnostných bohoslužieb pozdravil milého hosťa vladyka Nikanor, poďakoval sa mu za návštevu michalovskej eparchie a želal mu veľa zdravia a veľa síl v jeho arcipastierskom poslaní.

Sme presvedčení, že návšteva Vysokopreosvieteného Antonija ešte viac zblíži naše bratské vzťahy s ruskou pravoslávnou cirkvou, ktoré sa neustále rozširujú a prehlbujú v duchu evanjeliovej lásky.

ARCHIJEREJSKÉ BOHOSLUŽBY

● Preosvietený vladyka Nikanor, biskup michalovský, vykonal dňa 4. októbra a 11. októbra t. r. archijerejskú sv. liturgiu v pravoslávnom katedrálnom chráme v Michalovciach. Spolu s Preosv. vladykom slúžil prot. Štefan Horkaj, predstavený katedr. chrámu, a mitr. prot. Ján Choma, riaditeľ ER.

● V nedeľu dňa 18. októbra t. r. konali sa tradičné odpustové bohoslužby podľa st. štýlu na pravoslávnej farnosti Nižná Rybnica, pri príležitosti chrámového sviatku — Pokrovu Presvätej Bohorodičky. Na týchto odpustových slávnostiach sa zúčastnil Preosvietený vladyka Nikanor, biskup michalovský, ktorého doprevádzal mitr. prot. Ján Choma, riaditeľ ER. Vzácneho hosťa privítali kurátori starým slovanským spôsobom chlebom a soľou, deti s peknými básničkami a kyticami kvetov. V chrámových dverách vladyku privítal správca farnosti o. Ján Hatrák. Slávnostnú sv. liturgiu slúžil Preosvietený vladyka Nikanor za asistencie mitr. prot. Jána Chomu, správcu farnosti Jána Hatráka, prot. Jána Mantiča a o. Jána Gliganiča, správcu pravoslávnej farnosti v Stakčíne. Kázeň na tému sviatku predniesol mitr. prot. Ján Choma. Preosv. vladyka posvätil prestol a vyznamenal správcu farnosti o. Jána Hatraka hodnosťou protojereja, za úspešnú dušpastiersku činnosť. Zároveň udelil cirkevné vyznamenanie, pochvalný diplom, kurátorskému zboru za starostlivosť o chrám. Záverom sa k prítomným veriacim prihovoril vladyka Nikanor, ktorý udelil všetkým svoje arcipastierske požehnanie.

Vzácny hosť spolu s Preosvieteným vladykom Nikanorom a duchovenstvom na konci bohoslužieb v Michalovciach.

Idea zmierenia v pravoslávnej bohoslužbe

Pravoslávna bohoslužba, plná Božej lásky a pokoja, je plná i Jeho milostiplnej sily. Zmysel pravoslávnej bohoslužby spočíva v zmierení človeka s Bohom. Týmto zmierením sa ničí múr priehrady medzi Bohom a Jeho stvorením.

Kresťanská bohoslužba, začiatky ktorej siahajú do čias apoštolov, sa podľa prikázania Spasiteľa (Lk 22, 19) v plnej miere prejavila, keď „nadišiel sviatok päťdesiateho dňa" a apoštoli „boli zhromaždení na jednom mieste" (Sk 2, 1). Toho dňa „zjavili sa nad nimi akoby ohnivé jazyky a rozdelili sa tak, že nad jedným každým z nich sa postavil jeden: všetkých naplnil Duch svätý" (Sk 2, 3—4).

Zoslanie Ducha svätého na apoštolov sa tak stalo prvou kresťanskou bohoslužbou, keďže apoštoli v tej chvíli boli pokrstení Duchom svätým. Toto zoslanie Ducha svätého sa uskutočnilo viditeľným spôsobom a formou, ktorá prispôsobila obmedzenú prirodzenosť ľudskú na jeho prijatie.

Všetky pravoslávne bohoslužby smerujú k zmiereniu ľudskej duše: rodia zmysel pre pokánie, volajú každého do spoločenstva s Bohom. „Kresťanská bohoslužba podľa svojej prirodzenosti, štruktúry a obsahu je vyjadrením a realizáciou svojej podstaty, ktorú tvorí nový život v Christu: spojenie s Bohom a Duchom svätým, poznanie pravdy, jednota, láska, pokoj, spása..." (Prot. A. Schneman: Vvedenije v liturgičeskoje bogoslovije, Paríž 1961, str. 37).

Večerné a ranné bohoslužby

Oddávna bol čas večerný zasvätený bohoslužbám. V starozákonnej dobe ľudia prinášali každý večer Bohu zápalné obete: „Toto sú zápalné obete, ktoré budete prinášať Hospodinovi... ako ustavičnú úplnú žertvu: jedného baránka obetuješ ráno a druhého v podvečer..." (Num 28, 3—4). Isus Christos posvätil večer tým, že ustanovil v tom čase sv. eucharistiu.

I v pravoslávnej večierni sa v presne stanovenej postupnosti odhaľuje téma zmierenia človeka s Bohom. Úvodný 103. žalm vypráva o stvorení sveta a človeka, predurčeného na oslavu Tvorcu: „Pánovi budem spievať, dokiaľ budem žiť, spievať Bohu svojmu, pokým som" (v. 33). Na konci tohto žalmu vyslovuje žalmista nádej na všeobecné zmierenie s Pánom všetkého tvorstva: „Nech sa stratia hriešnici zo zeme a ničomníkov nech už niet" (v. 35.). V ďalšom pokra-